

W A L W E

ILMUB KAKS KORD KUUS

•••

Toimetus ja talitus: Wene tän. 17. Tallinnas. Sealsamas tellimiste wastuwõtmine. Kõnetr. 499
Kontor on awatud kella 10—3 p.

Nr. 41.

Esmaspäewal, 29. jaanuaril 1923.

3. aastakäik

Sisu: Siseminister kaitsepolitseid õigustas. — Kokkuwõtted ja wäljawaated. — Iseseiswuse aastapäew ja wabadusriigid. — Sõrwe tuletornist ja päästejaamast. — Meie raudteewalitsuse operatsioonidest. — Kuidas warustatakse. — Ometi kord on niidid harguma hakanud. — Kindral Soots ja ohwiseride hindamine. — Sõjaministri uus hinnamõistatus. — Riigiwaranduste realiseerimise ümber. — „Suur Tõlli“ proowisõidu tagatipp. — Kiiseliada kestab. — Kuidas ülemus „Jõulukinki“ jagas. — Raudteewalitsuse tegewusest. — Elawad pildid. — Öpereisudest. — Üks juhatuskiri ehk millega meie ametiasutused aega raiskawad. — Kas hirwitajate jaoks suukorw ei leita. — Kroonika.

SISEMINISTER KAITSEPOLITSEID ÕIGUSTAMAS.

„Walwe“ nr. 39 konfiskeerimise ja Liiwi wanade pükste otsimise tagatipuna ilmus ajalehtedes weel hr. siseministri enese informatsioon. Kuna hr. siseministri seletus sisaldab mitteõigeid andmeid ja seal mõnedest asjaoludest waikides mööda on mindud, mis terwet lugu sootu teistsuguses walguses laseb paista, siis oleme ka omaltpoolt sunnitud weel küsimuse kohta sõna wõtma.

Hr. siseminister püüab seletada, et lehes awaldud pildid olla walmistatud hr. Liiwi arakteris, uue aasta wastuwõtmise puhul. Sarnase tõenduse lükkame weel kord kategooriliselt ümber: „olengud“ on päewapildistud just ametlises kantselei ruumes, mida nii wäga mitmed tegurid tõendawad. Ja uue aasta wastuwõtmisega ei wõi neid pilti ka mitte siduda, ehk olgu siis ainult tol juhtumisel, mis kaitsepolitseis pruugiks on uut aastat ühel ja samal aastal mitu korda wastu wõtta. Juba pealiskaudselgi piltide silmitsemisel selgub kaitsepolitsei näitetrupe riietest, et kumbki pilt ise ajajärgust pärit. Ja ega's need kaks juhtumist siis ikka wist weel ainsamad pole, sest „kunsti“ harrastus näib ses asutuses liig sissejuurdunud iseloomu joon olema.

Pildid olla pidanud kujutama „terrori Wenemaal“, kuid näiwad küll rohkem kuuluma elawate piltide seeriasse „joomingud Tallinnas“.

Kulud olla tasatud osawõtjate eneste taskutest. Wäga wõimalik, kuid ei ole kuulda olnud, et ka teistes ametiasutustes teeniwad isikud oleksid wõinud omale löbu lubada ametiasutuses „kodust teatrit“ käima panna.

Milles aga hr. minister ametiasutuse

lainamist nägi wõi näha tahtis, jääb enam kui tumedaks. Samuti jääb meile arusaamataks, kuidas piltide awaldamine wõis awalikule julgeolekule hädaohlikuks saada, kommetimäng ja joomingud aga mitte. Ei usu, et kodanikkude tõsine tahtmine oleks, et sarnased teod weel edasi kestaksid. Seda wõiwad soowida ainult kommuna mehed, kellel „kunsti“ õhkkonnas wabam liikumine wõimaldatud.

Loogiliselt järeldades peaksime igatahes oletama sarnaste nähtuste heakskiitmist ja sel puhul poleks ju ka mingit põhjust asjast suurt „riiklist saladust“ teha. Kuid hr. minister on sunnitud siiski ka ise tunnistama, et sarnane teguwiis riigiametnikkude poolt mitte küllalt kombelik ei ole ja et isegi eraelus niisuguseid üleswõtteid heaks ei wõi kiita. Meie läbi sai hr. minister omale alluwa asutuse sisemisi „saladusi“ teada ja tänu asemele organiseeriti päris korrapärane tagakiusamine. Troost ks lubati küll ka karistada asjaosalisi ametnikka: nendele pidi ettepanek tehtama kas teenistusest sootu lahkuda, ehk jälle mõnele teisele tegewusalale üle minna, kaitsepolitseis ei pidanud neil aga mitte enam püsipaika olema. Hirwitusega jääme täidesaatmist ootama. Nüüd on siis otsus järgnenud ja mis meie kuuleme. Teenistusest kõrwaldamise asemel on hr. minister wõimaliku leidnud olema asjaosalisi distsiplinaarkorras ainult 5-päewase arestiga karistada, ühes ametikohuste täitmiselega. Kuidas sarnane Salomoni otsus tegelikult läbiwiidaw, on küll igatahes üks käesolewa aasta suurem hinnamõistatus. Kujutub muidugi sedasi, et ametikohuste täitmise pärast ka see 5 päewakestki kinniistumata jääb. Ainult peaosa etendaja hr. Liiwi kohta liiguwad linnas wisad kuulujutud samas ministeeriumis teise wastutuse

rikka koha peale saamise üle. Tahame enne kinnitust oodata, et alles siis seda fakti vääriliselt hindamise alla võtta.

Kuna siin nii paitawa käega talitati, lasti teisel seda ohtramini ärateenimata waljust osaks saada. Nimelt on kaitsepolitsei teenistusest pärast seda wahejuhtumist lahkuma sunnitud hulk kõige paremaid ametnikka, kellede ausus väljaspool igasugust kahtlust ja kelledele kõige suurema otsimise peale kübetki süüdi ei leita. Wäga kena pilt meie õiguslise riigi sisemisest korrast.

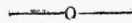
Läbiotsimiste ja konfiskeerimise ajal pa-sundati laialt ja paljutähendawate nägudega leitud originaaldokumentidest, mis jalust-rabawaid saladusi pidid sisaldama. Hr. sise-ministril ei olnud selles suhtes kahjuks aga enam midagi ajakirjanikkudele pajatada. Tehti küll palju kära, aga willa vähe. Muidugi mõista, et loodeti saada, taewas teab mis kõik, aga saawutati ainult pika-näoline üllatus. Aga ettekawatsetud ja rehkendatud oli ju kõik ülihästi ja täpselt. Kaalakohtulise süüteo kaalaweeretamisega taheti peaseda toimetuse sahtlite saladuse juure ja nägemataks teha „elawate piltide“ seeriat. Meeletu ja äärmiselt häbemata süüdistus warises aga haledalt kokku. Tõi weel ootamataid asjugi päewawalgele: Otsi-tawad Liwi „kaetunud püksid“ olid juba aasta eest kommunist Linkhørstle jalga antud ja „isiklik“ summadan oli Kingiseppalt wõetud asjalik tõendus.

Et üliraske oli politsei teguwiisile wähe-kenegi alust leida piltide asjus, siis arwas hr. siseminister lehe konfiskeerimise käsku põhjendata ka weel artikliga „Lennuwäe saladused“, kus pidi awaldatud olema sõja-saladusesse puutuwid andmeid. Ligemalt ta ei selgita ega põhjenda. Tegelikult ei sisalda aga see kirjapala mingisuguseid saladusi, kui selleks ainult mitte kõne all olewaid wäärnähtusi ei taheta lugeda. Pealegi oli neist asjust ju riigikogus juttu, sotsialdemokraatide arupärimise puhul. Miks ei konfiskeeritud siis ka mitte riigikogu stenogramme ja teisi ajalehti ära, kes asja arutuse kohta kokkuwõtteid tõid. Hr. sise-minister loeb ennast nähtawasti wäga kom-petentseks otsustajaks sõjasaladuste suhtes ja näeb end kutsutud olema järelwalwajaks. Meie arwates tohiks sarnased küsimused wist küll sõjaministril rohkem huwitada, aga on wõimalik, et wiimane ehk wolitused edasi on andnud. Sarnasel puhul juhiksime küll hr. ministri tähelepanemist polk. Tör-wandi kirjutuse peale „Päewalehes“ piiri-walwe asjus. Wõrreldagu „Walwe“ nr. 39 ja Törwandi tööd ja otsustatagu siis, kummas sõiasaladusi leidub. Kui polk. Törwandil

lubatud on esineda täpealsete andmetega koosseisu üle, arutada ja paljastada meie kawatsusi, siis tohiks igatahes wist ka „Walwe“ õigus olla lennuwäe majandus-listest wäärnähtustest juttu teha, kui ainult ühesugust mõõdupuud tahetakse tarwitada. Polk. Törwand on sõjawäelane, kui tema leidis wõimaliku olema ilma saladuste wälja-andmise kartuseta käsitada wõrdlemisi palju tähtsamaid andmeid, siis seda rohkem weel põhjust „Walwe“. No eks erapooletu kohus lõpuks selgita, kel õigus kel mitte.

Usume hr. siseministril, et välisriikides luureasutustest vähem kirjutatakse kui meil, aga ei ole teisest küljest ka kusagiltki kuulnud, et ametlikes kohas kommetmängu har-rastatakse.

Et „Walwe“ riikisel ja kodanisel waate-punktil seisab (nii nagu hr. minister tõen-das), sellepärast ei loe ta ennast põrmugi weel kohustatuks igalpool „hosianna“ kaasa hüüdma. Wäärsammud leiawad terawat piitsutamist, tulgu nad kelle poolt ehk kust poolt tahes ja sellelt seisukohalt ei kõiguta meid mingisugused repressioonid.

KOKKUWÕTTED JA WÄLJAWAATED.

„Walwe“ jätkab juba oma kolmandat aastakäiku. Sündmusrikkal ajajärgul wõrd-lemisi pikk aeg. On sellepärast igatahes põhjust pilku heita nende tegurite peale, mis „Walwe“ ilmumise tingisid ning edas-pidise ilmumiseги ülitariwilikuks teewad.

Ajal, kus wapper malewa kangelaselikult oma were ja pingutustega riigi löi, õitses seljataga kõige laialdasem prassimine, spe-kulatsioon, onupoja poliitika, kuritarwitused, lohakus jne. Korratused ähwardasid kaswa-da üle pea. Wõitlust wäärnähtuste wastu peeti kas wäga loiult ehk waadati lihtsalt kõige peale läbi sõrmede. Arwati, sõja aeg, kas wõibki seal teisiti toimeta ja tahta. Aumõisted näisid täitsa sassi paisatud ole-ma. Parteiline ajakirjandus näakles tihti-peale tühja - tähja kallal, kuna aga otse kisendawad wäärnähtused kõige suurema südamerahuga lihtsalt surnuks waigiti. Wäik-ses riigis on ju siduwatel niitidel ja kõrwal-mõjudel nii wäga kerge mõjule peaseda.

Rahupäewade kätte jõudmine ei toonud olukorrasse paranemist, waid enertsil mõjul kestus pillerkaar edasi. Riigi wanker ähwar-das kalduda täitsa wildakale teele. Selle õhkkonna paraliseerimiseks ja kõrwaldami-seks sai tarwilikuks väljaspool igasuguseid sõpruse ja parteilisi mõjusid seisew awalik healekandja, kelle siime ees ükski riikline ega ühiskondline wäärnähtus armu ei tohti-

nud leida. Sellesse kihelewasse erilaste pesasse pistis oma pea „Walwe“. Rohkem kui aasta aega on ta truit oma ülesannet täitnud ja wist kõige suurem wihawaenlane ei leiaks ka kõige kibedama otsimise järele kübetki põhjust „Walwe“ erapoolikuses süüdistamiseks. Tulgu wäärnähtused, kust ehk kelle poolt tahes, „Walwe“ on neid ikka ühesuguse mõõdupuuga mõõtnud ning pole ta onupoegi ja täditütreid ialgi tunnistanud. Laialt maad wõtnud korrupsiooni ja sisseimbunud paksunahksuse peale waatamata peab küll igaüks tõele au andes tunnistama, et „Walwe“ siiski suuresti terwendawat mõju on suutnud awaldada. Kartus awalikkuse eest on nii mõnegi mehe instinktsi waos hoidnud ja taltsutanud, nii mõnelegi wäärnähtusele on piir ette tõmmatud, nii mõnegi sündmuse ja isiku tõsist palat näidatud. Kes teab, kui kaugel muidu wiibiksime praegu libedal teel . . .

Ülihuwitaw on jälgida wastukõla, mis „Walwe“ ilmumine tekitas. Ausate kodanikkude poolehoiu wõitis leht kohe, kuid wastasleeris peasis alles hädakisa lahti. Mida küll ei tahetud „Walwe“ süüks kaela määrada: inimeste auga hoolimatalt ümberkäimist, riigi alusmüüride õõnestamist, Eesti kompromiteerimist välisilmas, rahwa usalduse kõigutamist, kommunistidele kättemängimist jne. Naljakas ja weider küll — nagu oleks Eestis aututele meestele mingisugune puutumata patent antud „ausa“ nime kandmiseks, nagu jääksid meie pisikeses riigis kuritarwitused rahwa silma eest igawesti warjule ja nagu wõidaksime wäljamaal lugupidamist ainult oma kuritegude arwuga. Kui need lapse jutud „Walwe“ lugejate hulka aina suurendasid, siis katsuti takistusi teha kohtu teel. Terwe rida kohtuprotsesse weeretati meile kaela, millede harutamine wist weel kaua kestma saab.

Sellel alal on seni tegemist tulnud teha enam-wähem üksikute isikutega, läinud aasta lõpul korraldati aga meie aadressil kõigi „õiguslise riigi“ reeglite järel päris korrapärane klaperjaht, mille tagajärjena eelmise aasta wiimane nummer aresti alla langes. Oieti on küll sellegi sündmuse tagaseinaks mõne üksiku wõimumehe isiklised wäiklased huwid olnud. Eesti demokraatlikus wabariigis wõiwad kaitsepolitseiniku kulunud ja pleekinud püksidki suuri asju korda saata ja mõndagi ausat kodanikku kimbutada.

Agaga siingi jääb wist meie peakohale tõstetud pudrunuga õhku rippuma ja tabab lõõjaid endid. Wahejuhtumine iseenesest on aga meie olude kohta wäga iseloomustaw.

Tulewiku wäljawaated? Iseenesestki saab

„Walwe“ oma illumist jatkama endises waimus. Ükski wäärsamm ei jää meie poolt esile toomata ja wääriliselt hindamata sedawõrd kui ruum ja aeg seda aga lubawad. Kuigi mitmendat aastat juba rahupõlwe maitseme, ei ole murrang weel mitte kätte jõudnud. Sõja ja segaduse aastad on inimestesse sügawad jäljed jätnud ja eitawad küljed liig esiplaanile nihutanud, erakordsetes oludes tuleb sellepärast nähtawasti kaemalt töötada. Käesolew aasta tootab pealegi wäljapaistwalt suuremat huwi, kuna ta enesega kaasa toob usuõpetuse asjus rahwahääletuse ja riigikogu walimised. Usume, et parteide wahelises heitluses nüüd tagantjärele wast nii mõnigi üksik asi selgub ja käsitust leiab ka teiste poolt, mille kohta seni ainuüksi healt tõstisime. Üksikud tundemärgid lubawad seda kaunis kindlasti oletada. Omalt poolt aga tahame ka tulewikus erapooletult riigi ja üldsuse huwide walwel seista ja kogu oma tööjõu rakendada Eestis korrupsiooni kaotamisele ja normaalolukorra tekkimisele.

ISESEISWUSE AASTAPÄEW JA WABADUSRISTID.

Tulewal kuul pühitseme oma riikluse wiendat aastapäewa. Nii siis esimene juubel, mis sellele tähtpäewale weelgi erakordsema ilme annab. Aga pole meil seni awalikkude ja rahwusliste pidudega õnne olnud; on puudunud tarwiline hoog, waimustus, kaasakiskuwus, on ikka mingisuguseid põhjusi leidunud meeoleu tumestamiseks, on selle eest otse hoolt kantud. Eriti peab seda allakriipsutama just wabaduseõjaga kaasaskäiwate nähtuste suhtes, milledele nii ohtrasti põhjust antud õigustud nurinaks. Loomulik ja arusaadaw, et meelehärm ja kibedused iseäranis aset leiawad ja esile tungiwad sarnaste pidulikkude sündmuste päiwil. Juba mitmendat aastat on kõlanud wabariigi aastapäewa puhul kurtidele kõrwadele hüüe sõjateenuste aumeheliku hindamise järele. Ka tänawu ei sünni see igatahes mitte teisiti, waid awaldub juubelpäewa tõttu ehk palju tugewamanigi. Selle peale wõib üsna kindel olla. Kas ei leiaks sellepärast meie wõimukandjad kohase olema warakult selle peale mõelda, kuidas seltskonda, iseäranis sõjakangelasi, rähuldada, et wabadusepäew ei kujuneks paljudele ja wäga paljudele mitte meelekibeduse päewaks, kus osaks saanud ülekohus iseäranis terawalt hingesse lõikab ja riigi alguspäewa mitte ei luba röömsa meelega kaasa pidutseda. Kõige esimesel joonel tärkab igatahes küll meele kurikuulus waba-

dusristide jant. Nii palju on sellest kirjutatud, nii palju kaaluwaid põhjendusi toodud, nii palju wäärnähtusi päewawalgele kistud, et täitsa üleliigne oleks siinkohal asja sisuliselt arutama hakata, liiatigi kui meie lehe weerud nagu nii selleks waremalt juba palju ruumi on lubanud. Asi iseendast on päewaselge — sõjakangelaste õigused ei ole tarwilist tähelpanu ja rahuldandmist leidnud, neid on lihtsalt tallatud, selged on ka selle nähtuse wäga iseloomulikud põhjused, mis peitunewad üksiku isiku järelandmata jonnakuses. Aeg wiimane teha sellele lõpp. Tehtud ja weel tehtawatele wabadusristide ettepanekutele tarwis anda seaduslik käik ja selle järel wabadusristide annetamine eriseadusega ära lõpetada, nii nagu seda nõuab Risti põhiseadus. Igal ajal olgu oma lõpp, kuid see lõpp olgu kõigiti õiglane ja mitte nurinat ning meelepaha tekitaw. Jääb üldse tumedaks sarnase wiiwituse motiiv. Leidis sõjaminister, et kõikide õigus wabadusristide peale juba rahuldatud on, mikspärast ta siis ka seaduslikul teel seda lõpetamist sanktsioneerida ei sõandanud, waid ainult oma resolutsioonide juure peatama jäi. Mida kardeti? Oleksime siis vähemalt kuulda saanud meie walitute meeste arwamist.

Iseenesestki mõistetaw, et sarnane lahendamiswiis sõjainistri poolt õigluse seisukohast waadatuna täitsa wastuwõtmata oleks olnud. Jutt wõib ja tohib olla küsimuse lõpetamisest ainult pärast senise ülekohtu osalistiki heakstegemist.

Seda ootawad ning loodawad wabariigi juubel-aastapäewaks meie endised ja praegused rahwawäelased, seda ootab kogu rahwas. Otsustaw sõna on praegu wabariigi walitsusel... Usume, et see otsus senise meelepaha unustamisele kaasa aidata suudab.

Sõdur.

SORWE TULETORNIST JA PÄASTEJAAMAST.

Et meil wabariigis nii mõnegi asja peale üleõla waadatakse, siis ei ele sugugi ime, kui ka need asjad wanajumala hoolde jätakse.

Nii juhtus, näituseks Saaremaal Sõrwe tuletorniga. Saksa wägede Saaremaale tulekuga häwitati tuletorn kui kõrgem waatepunkt sakslaste poolt ära, nii et ainult müürid järel jäid. 1919. aasta algul hakati siin tuletorni uuesti ülesehitama, kuid saadi ainult niikaugele, et tuli waewalt ülesse pandi ja nii seisab ta praegugi.

Materjal, mis sel ajal, s. o. 1919. a. siia toodi, on täiesti häwinemas ja karta on, et ta lõpulikult häwineb. Katus, mis asfal-

dist pidi olema, jäi tegemata ja jookseb läbi jne.

Samuti, kuid weel kurwemat pilti pakub meile Sõrwe päästejaam. 1920. a. ehitati siia uus päästekuur, (wana asemele, mis sõja läbi häwitati) kuid uus kuur ei wasta kaugeltki oma ülesannetele. Kuur ehitati laudadest, misjuures ukсед nii kitsaks tehtud, et päästepaat waewalt läbi mahub — uks on 4 jalga kitsam, kui ta enne oli. 12. oktoobril l. a. paati wälja wedades jäid neli meest ukseposti ja paadi wahele, üks wedajatest murdis käe, kuna teised wäheha wigastusega pääsesid.

Tee kuurist mereni on nii korratu olekus, et paati raske wette wedada. Kui endisel ajal paati 3—5 minutiga wette saadi, nõuab see nüüd oma pooltundi ära. Ka paat ise ei wasta sugugi päästepaadi nõuetele, sest ta on wäga nõrga ehitusega ja kui tuleb mõnikord kümned werstad merele sõjta, et kellegile abi anda, siis ei wõi kaugeltki kindel olla, et ise abisaaja osaliseks ei saa.

Palju kindlamad ses suhtes on meie kala-paadid, sest nad on palju kindlamad ja tugewamad. Aga mis sa teed! Jumal kõrgel ja walitsus kaugel!

Saarlane.

MEIE RAUDTEEWALITSUSE OPERATSIONIDEST.

„Walwes“ nr. 38 ja 40 panime riigikontrollõõrile mõned küsimused „Foresti“ küttepuude lepingu ja „Atlanta“ ostetud liiprite kohta. Et riigikontroll meile wastuse wõlga jäi, siis walgustame seda küsimust weidi pikemalt.

Augustikuul m. a. tegi raudteewalitsus kaubamaja „Atlanta“ga lepingu, mille järgi wiimane oli kohustatud raudteewalitsusele 45.000 tk. liiprid muretsema, hinnaga 200 mrk. tükk. Liiprid olid Petseri jaama läheduses. Müüdawate hulgas oli ka 7000 tükki alawäärtuslisi, mille hind harilikult poole odawam peab olema. Käesolewal juhtumisel makseti „Atlanta“le ka alawäärtusliste eest 200 mrk. tükkist. Paremate liiprite turuhind on tol ajal 180—185 mrk. tükk, ja seda hinda maksis ka raudteewalitsus teistele puukaupmeestele. Miks aga „Atlanta“ sarnaseks armuosaliseks sai, jääb küll arusamatuks. Kas ei ole wast sarnane „wastutulek“ sellest tingitud, et teedeminister Ipsberg on ühtlasi ka üks „Atlanta“ direktoritest. Kui see nii on, siis ei leia see küll wäärtulist hukkamõistmist.

Mets, millest need liiprid ümbertõutati, osteti Petserimaa mõisatest enne maareformi teostamist wõrdlemisi wäga odawa hinnaga eest. nii et liipri hind ei oleks tohtinud üle

saja marga olla, kuna aga käesolewal juhtumisel 200 mrk. saadi. Omal ajal oli meil mingisugune liiakasuwõtmise wastu wõitlemise komisjon töötamas, kellele sarnased asjad allusid. Kellele alluwad nad nüüd? Liipred wõetij wastu mitte jaamades, waid raudtee peal a raudteewalitsus pidi omal kulul nad kohale toimetama, ning wahtisid nende walwamiseks palkama. Palju see aga riigile maksuma läks, on meil täpisealt teadmata, igatahes mitte alla poolteise miljoni, — raha, mis oleks wõinud riigikassasse jääda.

Teine operatsioon, mis weel suurema riisiko ja kahjuga seotud, on järgmine:

Septembri kuul m. a. sõlmis raudteewalitsus (kas mitte raudteeülem Reinuk) kellegi seni kuulmata äri „Forest'iga“ lepingu raudteele puude muretsemise üle. „Foresti“ esitajana figureeris keegi wenelane Kolsakow, (endine Põhja lääne armeelane ja Wene riigi alam?)

Selle lepingu järel pidi Kolsakow raudteele 5000 j. sülda puud muretsema. Kõik oleks soowitud korras olnud, kui mitte raudteewalitsus liig ärdasüdamline ei oleks olnud. Hoolimata sellest, et leping riigikontrolli ja teedeministri poolt kinnitamata, sai Kolsakow siiski riigikassast seitse miljoni marka awansina, mille eest ta riigile pennigi protsenti ei maksa.

Puude äraandmise tähtaeg on üks aasta. Sõjaministeeriumi warustuswalitsuse halwad kombad mõjusid, nähtawasti, ka raudteewalitsuse peale, sest kuidas muidu saab seda ennekuulmata lugu seletada.

Milllega on riik karanteeritud, et ta sellest summast ilma ei jää? Kui endisele poolteise miljoniile need seitse miljoni juure arwame, saame ilusa summa — kaheksa ja pool miljoni — missugune summa raudteewalitsusele eneselegi tarwis oleks läinud.

Raudteeülem hra Reinok parandab oma „terwist“ wäljamaal, missugune terwis aga riigile kalliks maksuma kipub minema.

Sic,

KUIDAS WARUSTATAKSE.

Rahwawäes teeniwad ohwitserid ja ametnikud saawad riiklise warustuse, mille eest nad palga suhtes wastawalt madalamasse järku on asetatud. Nõnda tuleb warustus igapähele mõni hea kümment tuhat marka maksuma. Sõja ajal, kus riide turg tühi ja waene oli, ning igapähele wõimalus puudus tarwiliselt oma ette muretsemiseks, oli sarnane kord otstarbekohane, kuid nüüd kaugeleki enam mitte ja seda esimesel joonel just üliwiletsa korralduse ja mittehoollitsemise tõttu. Suurekoosseisuline warustus-

walitsus on oma ülesannet suutnud ka sellel alalgi täita wäga puudulikult. Warustuse õigeajalisest kättesaamisest pole seniajani juttugi wõinud olla, waid on see sündinud ikka suurte hiljaksjäämistega: suweriided talweks ja ümberpöördukt. Samuti jätab warustus oma headuse poolest palju soowida.

Nii oli ühel aastal wäljaantaw ülikonna riie oma wärwi poolest wäga mitmekesine ja kirju, — küll walgamat, küll tumedamat karwa. Nähtawasti riidewabriku müügist ülejäänud riide otsad. Hiijuti 5 aasta peale wäljaantud õlarihmad on sedawõrd wiletsast ja aprast nahast, et juba esimesel tarwimisel murduwad ja pragunewad. Millised wõiwad nad alles 5 aasta järel wälja näha! Praegu walmistusel olewad wihmamantlid tulla sarnasest „kotiriidest“, et wist keegi neid kandma ei hakka; ei tihka lihtsalt hakata, sest need wõiksid kohased olla ehk ainult kaugemaa weewoorimeestele. Kaheks aastaks wäljaantaw sineli riie ei suuda kuidagi seda aega wastu pidada. Saapa nahkadega polnud lugu põrmugi parem. Kuna tööraha igalpool wõimata kallis on, siis suureneb kahjulikkus weel seda märgatavamalt. On selge, et sarnastel tingimistel warustuse saamine põrmugi kasulik ei ole, vähemalt saajatele mitte. Kuidas warustuswalitsusele, seda meie ei tea... Näituseks wõiks wihmamantli hinnaks arwatud raha eest wäga hästi Soomest ehk mujalt ilusa ja otstarbekohased mantlid osta, milledega mitte häbi liikuda ei ole. Kõik need asjaolud on põhjust andnud kõikipidi põhjendatud nurinaks ja tekitanud küsimuse ning mõtteawalduse natuuras warustuse asemel raha saamise üle. Üks asi on kindel, et praeguste tingimiste juures see tee igapähele kaugelt wastuwõetawam ja kasulikum oleks. Wastuwaidlust wõiks tekitada ainult ehk wäide, et sarnasel korral wormi wäline ühtlus kannataks. Teatud määral on see kartus põhjendatud, kuid seal juures täitsa kõrwaldataw. Ei tule mitte mõelda, nagu pruugiks igäüks üksikult ostmisi tegema hakata, waid see sünniks juba mõne suurema organisatsiooni kaudu. Nii anti ka endise Wene sõjawäes riietamise peale raha, tarwilise materjaali aga muretsetes ja oli alaliselt ladudes saadawal nõndanimetatud — ohwitseride majandusline ühisus. Meil wõiks seda ülesannet wäga hästi täita Sõjawäe majanduse ühisus. Ühe sõnaga — teesid leiduka. Tarwitseb ainult küsimust konkreetsemale alusele wõtta. Et warustuswalitsus omalt poolt suudaks seisukorda parandust tuua selleks on wähe usku. Seda loota ei õigusta juba kõik senine tegewus, sõja alguspäewadest hakates. Pealegi tuleb arwesse

wõtta, et eraturg edaspidi weelgi rohkemal määral nõudmisi rahuldada suudab, kui seda seni on olnud. C. R.

—o—

OMETI KORD ON NIIDID HARGUMA HAKANUD.

Pärnu maakonna metsaülem K. Aun kohtu alla antud.

Ometi ükskord on harguma hakkanud niidid, mis meie Saksametsaülemate tegewust paljastawad. Nagu riik riigi keskel, on need herrad meie kodumaa metsades wabariigi algusest saadik elutsenud. Rahiwa õigustatud nõuded, mis nende herrade omawoli tarwitamiste ja ülbe rahwaga ümberkäimise vastu sihitud, jäeti alati tähelepanemata.

Täiesti eraldatud Eesti seltskonnast, elas see Saksa soost ametnikkude kiht oma ülemuse kaitse all, nagu „wana ja hea” Saksa jumala selja taga. Igaühele, kes tahtis oma pilku nende tegewuse piirkonna kulisside taha heita, näidati põlgusega seaduse paragraafi peale, mis ametnikkude tegewusesse segada ei luba.

Demob. sõjawäelaste liidu Pärnu osakond wõttis juba minewal aastal küsimuse üles, mis õiguse ja seaduse põhjal lubati Tõstamaa ja Audru metsades endiste mõisa omanikkudele tasuta suuri metsaala maha raiuda. Kohaliku metsaülema teate järgi anti see metsaala mõisa omanikkudele 1919. aasta raie normi puudujäägi katteks maakonna metsaülema ettekirjutuse põhjal wabaks. Selle seletuse põhjal pööras liidu juhatus Pärnu maakonna metsaülema K. Auni poole selgitust paludes. Kõrgilt wastas K. Aun, et ta kohustatud ei ole selle peale wastama ja liidul wõimalik on tema tegewuse kohta kaebust tõsta, kui leitakse, et seadusewastaselt on talitud. Nimetatud wastus ei selgitanud asja ja osak. juhatus pööras liidu keskjuhatusse kaudu walitsuswõimude poole. Septembrikuul 1922. aastal wõeti Audru metskonnas riigikontrolli ametnikkude poolt rewideerimine ette, kus juures selgus, et endise Audru metsaülema E. Pulsi ja K. Auni poolt oli Tõstamaa mõisa endise omaniku wolinik Tootsile metsa umbes 700.000 Mtk. wäärtuses üle 1919. aasta raienormi omawoliliselt wabaks antud ja selle kuritarwiduse warjamiseks K. Auni poolt raiepiletid wälja kirjutud, kus 1919. aasta normist raiutud metsad 1920. aasta normi arwele üle kantakse.

Riigikontrolli poolt on üles leitud, et ka Waltweti metskonnas metsa endise

omanikule, Eesti wabariigi taga otsitawa wastasele, von Strykile ülenormi wälja on antud K. Auni kinnitusel. Nüüd on asi niikaugale nihkunud, et K. Auni süüdistuse asjad on kohtu wõimude kätte antud. Asja juurdlemine on kindlates kätes ja pole enam kartust, et need „kalowi alla” jääwad.

Huwitaw on, missuguse seisukoha käesolewas asjas wõtab metsade peawalitsus? K. Aun peab oma ametit endist wiisi edasi, ehk teda küll riigi warandusega omawolilises toimetamises ja dokumentide wõltsimises süüdistakse. Miljonid riigi rahasummad on tema wõimu all.

Oleks aeg kohtuwõimudel sellepeale tähelepanu pöörata, kui metsade peawalitsus omi Saksameelseid pailapsi ei raatsi ajutiseltki ametist tagandada ka siis, kui nende kohal raske riigiwarandusega sahkendamise süü lasub.

Asja hargumine töötab weel mõndagi huwitawat päewawalgele tuua.

Sellest teine kord.

—o—

RIIGIWARANDUSTE REALISEERIMISE ÜMBER.

„Walwe” nr. 38—40 tutwustasime luigeid nende wäärnähtustega asjaajamises meie riigiwaranduste realiseerimise alal. Weel kord selle asja juure tagasi tulles wõime tähendada, et meie tööolude peal põhjenuwad kirjutused praeguse kaub.-tööstus-ministeeriumi esituse poolt arwesse on wõetud, ning herra Liebermanniga tehtud ostu-müügi lepingud rewideerimise alla wõetud, ja nimetatud herraga tehtud lepingud ehk küll mitte weel tühistatud, siis wähemalt seekord õhku rippuma jäetud.

Nüüd on kaub.-tööstus-ministeerium herra Liebermanni poolt maha jäetud wana raua ostu-müügi küsimuse uue ministeeriumite asutustewahelise komisjoni kätte annud, wiimasele ülesandeks tehes kohale jäänud materjaali müügi tingimised kokku seada.

Komisjon oma koosseisus ei suutnud ka seekord neid Peeter Suure aegseid riigiwaranduste ostu-müügi paragrahwid kokkukõllasse wiia, tegelikkude riigi huwide kohaselt, ja tuli endisele otsusele, mille juures järelejäanud warandust, mida kokku hulk puudisid weel kohale jäänud, ainult kinnise enam pakku mise teel müügile lasta.

Nõnda siis wormiline külg on jälle wanas mundris esitatud, mis kui sõelaga weekandmist meele tuletab, kuna asja sisuline külg, kui mingisugune traditsiooniline pühadus, endiseks jäeti, millega riigi huwidele otse kui näkku naerdakse. Imelikud asjad sünniwad meil riigis! Wägisi kipub huultele küsimus, kas meie riigiametkondade esitustel tõesti jõudu ei jatku lahtise silmaga ilma paragrahwi prillideta reaololudesse tungida, ja neid paragrahwisid elunõuete ning riigihuwide kohaselt elu raamidesse asetada.

Juba esimesed enampakkumised näitasid, et riik selle ostu-müügi korruga tuntawalt kaotas, wõi ei taheta sellest üleilse midagi teada?

Ei tahaks uskuda, et kogu selle müügile lähemalseiswad riigiametnikud nõnda moraalselt alla kukkunud oleks, et niisuguse asjaajamise wiisi juures üksiku isiku huwid riigihuwidega ära wahetakse. Kommisjoni otsus näitab sinna poole wägisi kiskuwat, sest esimesed kinnised pakkumised, mis juba kord ebaõnnestatuks tuleb pidada, õn siin uuesti korratud, mille juures keegi garanteeritud ei saa olla, et jällegi üks herra Liebermann'i taoline mees kohale ei ilmu ning kombineeritud pakkumisega asja luhta ei aja ja selle juures naeruwäärt hinna eest waranduse omanikuks ei pääse.

Mõnelt poolt tullakse esile wäitega, et meie praegu makswad seadused siin kuidagi teisiti talitada ei luba, nõnda et kui ka mingisugune riigi huwidele rohkem wastaw moodus riigiwaranduste realiseerimise alal leidis, tuleks seda seadusandlisel teel ellu wiia, mis aga pikemat aega nõuab.

Ka mitte jurist olles wõib igaüks, kes kogu seda janti lähemalt waadelnud, otsusele tulla, et siin niisugused wäited oluliselt midagi ei muuda, sest juba esimeste kinniste pakkumiste juures ei olnud mõõduandew nimetatud pakkumiste kord, waid wabariigi walitsuse otsus, mille najal müügile määratud ja riigile kuuluw wana raud wäljaspool neid pakkumisi olejale herra Liebermann'ile müüdüd sai.

Järjelikult wõiks ka nüüd wabariigi walitsus oma autoriteetlist otsust müügi asjas anda, kui aga wastawa ministeeriumi poolt riigi huwidele enam kohane moodus wabariigi walitsusele ettepaneku korras esitatud saaks.

Nõnda siis ei nõua ka praegused seadused riigiwaranduste realiseerimise alal nähtawasti eriseadust, waid käesolewal

juhtumisel wõib talitada ka praegu maks-watest seadustest mitte üle astudes.

Ja kui kaub.-tööstus-ministeeriumi esitus asja rutulist läbiwiimist arwesse wõttes herra Liebermann'ile seekord 48 tunni jooksul ostuõigused wabariigi walitsuse käest nõutada oskas, ei peaks see ka praegu wõimata olema, kui seda aga riigi huwid nõuawad.

See on meie arwamine ja sellega ühinenewad kõik riikliselt mõtlejad kodanikud, kellel rahwa hea käekäik ning õigustune kodakondsete wastu ei puudu.

Kaubanduslises ilmas peetakse ainult sellest kaupmehest lugu, kes esimestest kätest turunõudeid täita oskab; seda peaks ka praegusel korral riigiasutused wähemalt sinna poole püüdma, et müügi alla määratud riigiwarandused otsekohe tarwitajale ilma waheltkauplejate müüja. Siin on siis ostja kui müüja kõige paremate tingimistega oma ülesande riigi ja rahwa wastu täitnud.

Tähendame just püüdma, sest et kuni tänini weel püüdmise astmenigi pole jõutud lähemale tulla, waid kantakse ainult selle eest hoolt, et paragrahw kuidagi komistamise kiwiks ette ei satuks.

Et riik nii kui nii juba kogu selle ebaõnnestanud operatsiooniga kahju on saanud, mida enam meie kantseleide asjaajamise korralageduse arwele tuleb kirjutada, tuleks siin kõik abinõud tarwitusele wõtta, millega riik järjekorralise müügi juures enam üksikute spekulantide ohwriks ei satuks.

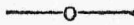
Ei tohiks see meie riigi ametkondadele raskust sünnitada, kui riigiasutused ise nende waldamisel olewa wana raua turu nõuete kohaselt tükkideks lõikaks ning õhemad raua sordid ära paketeeriks, mis juba transporteerimise kulud pool odawamaks teeb, ja millega praegust materjaali wäärtust 30—40% wõrra hinnas tõstetakse. Selle tööga saawad meie töölised täiesti hakkama. Arwesse wõttes, et wana raua hinnad wälispoliitiliste olude tõttu päewpäewalt tõusewad ning praegu juba 60 Emk. pro puud koha peal pakutakse sordi peale waatamata, oleks see riigile kasulik, kui siin kõik wõimalused kvaliteedi tõstmiseks ära kasutatud saaks.

Tähendame, et riigiasutuste poolt müüda wana raua hulgas weel paljugi asjalist materjaali leidub, mida meie wäikekäsitööstus ja talumehed kui materjaali tarwitada wõiksid, mida aga sorteerimise ajal wälja noppida tuleks ning wabal müügil otsekohe tarwitajale weel kõrge-ma hinna eest ära müüa wõiks.

Umbersulatamise alla minew materjaal peaks otsekohestele tarwitajatele ära müüdma lahtise enampakkumise korras, millest osa wõiksid wõtta ainult otsekohe- hened tarwitajad. Nendega kirjawahetu- ssesse astuda ei ole raske ülesanne, sest praegused suuremad raua sulatisahjude omanikud Saksa, Rootsi, Soome ja Poo- la riikides ei ole isegi meie keskkooli kas- wandikkudele teadmatad.

Sellega peaksid meie riigi ametiasutu- sed kuidagi hakkama saama. Ja kui siin tõesti muud teed kui ainult äraiganenud kinniste enampakkumiste kord, ei osata leida, siis peame oma ametiasutuste esi- tajatest halwa otsuse andma, sest meile paistab see wõimatu olema, et meil riigiasutustes ühtegi ametnikku ei leidu, kes siin riigihuwide kohaselt kogu seda läi- laks aetud wana raua müügi-operatsioo- ni organiseerida ja korraldada ei suuda.

Externus.

KINDRAL SOOTS JA OHWITSERIDE HINDAMINE.

Missugune waim meie sõjawäe juhti- mises walitsemas, näitawad piltlikult mõ- ned herra kindral Soots'i kõige uuemad korraldused, mis ägedaid protesti-awal- dusi esile on kutsunud ja seda ka edaspi- digi teha ähwardab.

Teatawasti on ohwitseride aukraadi- des ülendamine sõjaministri päewakäsu nr. 234, 8. maist 1920. a. põhjal seismas juba 1920. aasta maikuust saadik — kuni sellekohase uue ülendamise korra wälja- töötamiseni. Ligemale kaks aastat ja tüheksa kuud on seadusandjad, oma ala- mate kannatust proowides, lahkesti ooda- ta lasknud. Waheajal on jõutud süwen- data ainult „Wene süsteemi”. Wwk. nr. 263 (21. juulist 1922) wõeti aukraad kohta- dele määramisel mõõduandwaks tegu- riks, küsimata sellest, et eelpool nimetud korralduse tõttu wäga ja wäga paljudel üendus saamata. Wrangeli, Denikini ehk Judenitschi wäes saadud „aukraad” pidi rohkem wäärt olema kui teened Ees- ti wabastamisel ja loomisel. Ka palk on äraolenew aukraadist. Sellepärast siis ka mõistetaw selle küsimuse tähtsus. Wähe weel sellest. Mullu aasta demonstreeriti wabariigi aastapäewal mõningate ohwit- seride ülendamisega — iseäranis „kiid- wäärt teenistuse eest”. Kui ei eksi, siis oli tarwiline aja tsensus wäljateenitud wist ühel ainsamal, ühe isanda „teenus” seisnis aga pärast wabadussõda Eestisse tulemises...

Kannatlikult on oodatud. Nüüd aga kostitakse uute üllatustega — aukraadis ülendamise seaduse ja sõjawäe ametkoi- tade ja ohwitseride auastmete wastawu- se tabeli näol, milledega hiljuti wäeosade ülemaid tutvustati. Ametikoht ja auaste on tehtud üksteisest ärarippuwaks. Igale kohale wastab aukraad ja aukraadi wõib saada ainult koha järele.

Juba põhimõtteliselt ei wõi nende põ- hilausetega leppida. Mis wast suurte riikide sõjawäes kohane ja wastuwõe- taw, ei ole seepärast weel mitte ka meil. Rehkendagu mehed enne ikka järele pal- ju meil, näituseks, kompani-ülema kohti on olemas, et selgusele jõuda, kui suured need „tõusmise” wõimalused on. Rõhuw enamus ohwitserkonnast on pühendatud „igawesele leitnandi” seisusele, — was- tawa ametkoha puudusel, mida wabariigil lihtsalt anda pole. Ja tagajärg — pü- siwa koosseisu asemel mingisugune „lä- bikäijate komando”, kust igauks esimesel wõimalusel minema katsub pääseda.

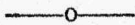
Siis see „wastawuse tabel”. On oma- ette tõesti üks naljapala, mille paras paik kusagilgi kalendri sabas, kui see kahjuks ainult mitte nii pahatahtlist iseloomu ei kannaks. Toome sellest algupärasest „hindamisest” mõningad näitused. Soo- musrongide brigaadi ülem wõib olla ja tõusta ainult kuni kolonelli aukraadini; diwiisi ülemad muidugi kindraliks. Kõige pealt jääb meile juba arusaamataks miiks- pärasest soomusrongide diwiis üks aste ala- poole nihutati ja brigaadiks ümber ni- metati, kuna ta tuntawalt arwurikkam kui wast mõni praegune diwiis ja tehmi- se warustuse poolest mitmewõrra rik- kam. Mõeldagu ainult selle peale, mis maksawad rongide soomustatud wagu- nid ja soomusautod juba üksi. Sõja päe- wist teame aga ühtlasi ka, missugust hil- gawat osa diwiis Eesti riigi loomisel etendas. Ja nüüd — alandus brigaadiks ja ülem ainult kolonel. Kurjad keeled teawad rääkida, et mõne mehe nupp kõi- ge selle juures weel ametis olla kawa se- pitsemisega, kudas brigaadi üleüldse ära kaotada. Iseenesestki mõistetaw, et siin tagantõhutajaks mitte riigi wäljamineku- te põhimõte ei ole, waid hoopis teised kõrwalmõjud. Sõjaministeeriumis õitseb ju lopsakalt üksikute isikute wõimu-polii- tika.

Weel huwitawama pildi saame, kui tabelit edasi jälgime ja wõrdleme. Nii siis — soomusrongide brigaadi ülem — kolonel, õpeasutuste inspektor aga — kindral. Ratsawäe inspektor, kelle käsu- tada ainult mõned eskadroomid wäge, ka

kolonel. Samuti on kolonel mõneteistkümne inimese suuruse merewäe kadeti kooli ülem (ülemaks ikka veel waleohwitser Maasik), tema abi — major, adjutant aga kapten. Oh seda armu ja õnnistust küll, mis selle asutusele osaks on saanud! Ühele astmele selle kooli ülema abiga (major) on asetatud pataljoni, üksiku kompanii ja laiaroopalise soomusrongi ülemad. Ja nõnda edasi selles stiilis ja toonis. Igaüks, kes wähekenegi tuttav sõjawäe sisemise korraga, näeb, et siin õiglusest põrmugi ei küsita, waid otse inimeste narrimise peale wälja minnakse. Arusaadaw sellepärast ka see pahameele torm, mis juba esialgsed teated sõjawäelaste hulgas sünnitasid; mis veel siis, kui selle tegelikule teostamisele asutakse. Tuleb sellepärast tungiwalt soovida, et wabariigi walitsus sarnaste enam kui mitteastawõetawate „seadluste” sanktsioneerimiseks äärmiselt ettewaatlik oleks. Ainuke õige otsus — wastawate märkustega „ümbertöötamiseks” tagasi saatmine.

Mitte wähem kõmu ja pahameelt ei sünnita ka hilja maksmapandud uued palganormid, mis üldiselt umbes samasugust õiglusetuse pilti pakuwad. N. B.

„SUUR TÖLLI” PROOWISÕIDU TAGATIPP.

Meil wäikses wabariigis on moodiks saanud igasuguste ettekäänete näol, millest riigile ega asjale enesele mingisugust tulu ei ole, igasuguseid olenguid, joominguid ja lõpuks isegi lõominguid korraldada, kus alati korduwalt künnete ja sajadete tuhandete wiisi rahwa raha ära pummeldatakse, missugune nali ja uhkus kodanikkudele, kelle taskutest niisugused luksused wälja pumbatakse, mitte ükskõik ei ole.

Käesolewal juhtumisel on lugu meile nii igapäewaselt tuttawaks saanud jäänõhkuja „Wänämöisestä” ehk praegusest „Suur Töllist”, kelle masinatest ja ehitusaastatest juba tüütuseni on kirjutatud, ja alati juure lisatud, et jäänõhkuja „Suur Töll” tingimata 1-meetri paksusest jääst läbi murrab ning tema ehituse juures sooliid jäänõhkuja nõudeid silmas on peetud, mida meie samuti teame, ja keegi ei ole seni kippunud neid teateid ümber lükka-

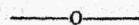
tada, et meil sellest niipea ei loobuta. Nii oli see ka minewa kewadel meie kuulsa kraanaga, mis nii õnnetuma tagatipuga lõppes ja millest enam sõnakestki kuulda ei ole. Wiiks liig pikale neid nähtusid kõiki esile tuua.

Nagu ajalehtedest näha, on teedeministeeriumi korraldusel 21. jaanuaril määratud jäänõhkuja „Suur Töll” teine proowisõit, proowi kui niisuguse wastu ei wõiks ju kellegil midagi olla, kui sellele jällegi niisugust ilmet ei oleks antud, nagu seda käesoewal juhtumisel tähele panna wõib. Kõige pealt peab tähendama, et see proow oleks pidanud tingimata edasi lükatama, nimelt selleks ajaks, kus meil jääolud tõsisemad, et sellega konstateerida jäänõhkuja praegust tegevuse wõimet, et jällegi ei pruugiks palja kirjutusega tõendada, et „Suur Töll” tingimata 1-meetri paksusest jääst läbi murrab, ilma et need tõendajad ise seda oma silmaga oleks näinud. Kuid proow pidi tingimata demonstreeritud saama, tõmmati laewale lipud peale ja kihutati suure laewa mürakaga mööda lagedat wett, mis aitas. On põhjust loota, et jää sees selle jääkaruga veel kolmas proowimine ette wõetakse, mis meil aga sooja talwe tõttu wist tänawu aasta tegemata jääb.

Nagu hariilikult, korraldati seegi kord olengu järele jooming, mis jällegi riigile ligi sadatuhat marka maksma läks, ning õhtu kella 8 ajal kordus juba loomusunnil lõoming, kus isegi appihüüdmist kuulda oli, ja „Suur Töll” sisikonnas olawate mööblite ja pealuu kõwadusi järele proowiti ja selle tagajärjel nii mõnigi tammepuust tool Eesti jonnile järele pidi andma. Lõpuks läks skandaal isegi nii suureks, et politsei wahele pidi segama. Nende lärmitsejatele ei oleks palju olnud, kui wana Töll rusikaga korra jalule oleks seadnud.

Õieti hakkas selle Tõlli ristimise pidu peale juba herra Litwinowi lahkumisega Eestist ja raske on ütelda, millal selle laewa pidudel lõpp tuleb. Nagu kuulda, saadetawat wist juba tulewal suwel „Suur Töll” wäljamaa dokkidesse remonti, kui ta sealt tagasi tuleb, pannakse wist jällegi niisugune proowimine toime.

M...o.

SÕJAMINISTRI UUS HINNAMOISTATUS.

Lõpmatuseni on ajakirjanduses ja „Walwe” weergudel räägitud sõjaministeeriumi saamatusest hädasti tarwilikkude seaduskawade wäljatöötamisel. Sõjaministeeriumi praegune juht kindral Soots on kibedast

teiste ülesannete kallal ametis, nii et aega ei jää ministeeriumi juhtimiseks. Siin on tal tarwis weneaegset sunduslikku auandmist sõjawäes sisse seada, seal maakondadesse põllumeestekogude kihutuskoosolekutele agiteerima sõita. Niisama nõuab ka aega mitmekordse riigiwarga intendant Wende arnuandmise asja esitamine ja kaitsmine walitsuses. Arusaadawalt nõuab sarnane wäga mitmekesine tegewus, mis kõik riigi huwides sünnib, suurema osa aega endale, nii et teised küsimused ootama peawad.

Need seaduse-eelnõukesed aga, mis senini sõjaministeeriumi poolt wäljatõetatud ja mis nagu ajakirjanduse esitajatele herra kindrali poolt seletati, peawad sõjaministeeriumi suurt töowiljakust näitama, äratawad tihti oma weidrustega imestust. Tundub, nagu tahetakse wana Wene waimu wägisi Eesti demokraatlikku ellu tuua.

Üheks wärdjaks wõib nimetada sõjaministeeriumi poolt wäljatõetatud ja sõjaministri päewakäsus nr. 10 — 11. jaan. 1923. a. awaldatud määrus sõjawäelaste palganormide kohta. Selle kirjatüki ülesanne ei ole mitte palganorme harutada. Tahetakse ainult tähelpanu juhtida ühe iseenesest tähtsusega asjaolu peale nimetatud määruses, mis aga siiski kujuka näituse annab praeguse sõjaministri waatest ülemate ja alamate sõjawäelaste tarwete peale.

Pika aja järele jõudis sõjaministeerium nii kaugele, et sõjawäes nii tähtsa üleajateenijate kaadri, elulisi nõudmisi osaltki lahendamata wõis hakata. Juba mõne aja eest lubati üleajateenijatel allohwitseridel oma korteris elada. Kuni siiani aga ei antud neile ei korteri, kütte, walgustuse ega ka söögikeetmise puude raha, olgugi et üleajateenijad oma korteris elades riigi korterit ega kütet ei tarwitunud. Uute palganormide maksmahakkamisega, s. o. 1. jaanuarist 1923. a. antakse üleajateenijatele kõike ülesloetud warustust, kuid pooles suuruses ohwitseridele ja ametnikkudele makswast määrast.

Ei saa waielda selle wastu, et ohwitseridele ja ametnikkudele korteri raha 100% rohkem makstakse, kui üleajateenijatele. Iseenesest mõistetawalt on ohwitseride ja ametnikkude nõudmised korteri suhtes suuremad, kui alamwäelastel-üleajateenijatel. Loogilise järeldusena tuleb neile sellele wastawalt ka kütte ja walgustuse raha maksta. Miks aga toidukeetm. puude raha 100% rohkem makstakse, see jääb wist ka herra sõjaministrile enesele arusaamatuks.

Toiduaineid antakse kõigile sõjawäelastele ühepalju ja ühesuguse wäärtusega, ilma ameti wõi aukraadi peale waatamata.

Ei taha uskuda, et osa toiduaineid keetmisel rohkem puid nõuavad. Ei jää üle teist oletust kui see, et üleajateenijad oma poolnaela liha pooltoorelt allaneelama peawad, sest ohwitseridele ja ametnikkudele makstawat söögikeetmise raha on asjatundjate kalkulatsiooni järele söögi walmistamise jaoks punktipealselt wälja arwatud.

Kui nii edasi läheb, siis on ajakiri „Romaan“ oma hinnamõistatusega üleliigne, tema aset wõiwad täita sõjawäesse puutuwad seadused ja määrused, kus harilikule surelikule nii palju arusaamatat.

Oma mees.

—=00=—

KIESELIAADA KESTAB.

„Weab“ elus inimestel, kes seda mitte pole millegagi ära teeninud. Wõtke näituseks Kiesel. Ei enam ega vähem kui riigikelm, kuid missuguste auawalduste osaliseks ta kõik ei saa. Esialgu on walitsus kangesti mures ta hea käekäigupärast, siis peawad temaga tahes ehk tahtmata tegemist tegema Riigikogu ning erakonnad. Riigikogu on oma sõna ütelnud. Ükski erakond ei sõandanud kaitsmisele asuda, õrnamalt ehk kurjemalt jagati hoopis, kuid lõpupele lõpuks pidi ikkagi sündinud faktiga leppima, sest kriisi ei olnud soowitaw tekitada, kuna seda alles hilja „peetud“ oli, ilma ühegi põhjuseta, nii öelda awansina ette. Pagana ettenägijad mehed need tööerakondlased! Ja rahwaerakond ning põllumehed pidid kurwa südamega hea juhuse wanade arwete õiendamiseks mööda minna laskma. Peab ütleva, et mehed siiski aumehelikult toimetasid ja riigi huwidega rehkendasid. Kahtlane, kas tööerakondlased oleksid suutnud endid nende seisukorras waol hoida. Juba nüüdki sügelewad nende näpud. Püütakse igasuguste keerdselustega süüdi teiste kaela weeretada ja ennast puhtaks peseda. Ning Kieselit katsutakse „Waba Maa“ weergudel puhtaks küürida, suure kangelasena kujutada, kellele wist tingimata wabariigi 5. aastap. teenuste ja walwuse eest wabadusriist tuleks annetada tõsiste sõjakangelaste arwel. Sest mõelge ometi: Kiesel wend keetnud sõja ajal Dr. Luigale head suppi ning Kieseli abikaasa sidunud temale mingisuguse lindi külge. Ja sarnane perekond nüüd veel ilma autasuta ja riigi kelmuste pärast ei häbeneta lärmigi löömata jätmast!

Aga ega Kieseli „teenused“ weel lõpuli-kult hinnatud pole. Küllap tal edaspidinegi hea käekäik kindlustud. Nii oli esialgu kuulda, et Kieselil pidi ärakeelatama elamine Tallinnas ja piiriäärses maaribas. Nüüd pole sellest enam kuulda ei kihku ega kahku ja Kiesel elutseb Tallinnas ning ei mõtlegi väljakolimise peale. Ja tõsi ta on — kus sa mujal ikka jälle nii kergesti litsentside taolise rikkusalika iuure peased.

N. N.

—oo—

KUIDAS ÜLEMUS „JÕULUKINKI“ JAGAS.

Waewalt kadus silmapiirilt tööerakonna sabaga ehatäht „piirituse piip“, kui jälle endiselt uus täht loitma hakkas, seekord raudteeülema Reinoki näol. Wiimase „suurteostest“ on tähelepanemise väärt „Forestiga“ küttepuude muretsemise leping, mille järel Wenemaa alamale riigikassast 7 milj. marka protsendita awansi välja anti ning Atlanta liipri ostu asi, millega riik 2½ miljoni kahju sai. Seekord kõneleme aga jõulukingist.

Pühade eel oli ülemusel Saksamaalt 2½-k kuul. lõbusõidult tagasi tulles raha puudus. Leiti selleks alus, kuidas raha saada. Kirjutati välja „Wene wedurite tagawara osade muretsemiseks preemia“ nimel enesele ja teistele ülemustele suured summad. Et küll wabrikud, kes Wene wedurid parandawad, suuresummaliselt selleks riigi raha kulutawad, leiab raudteeülem teisest äärest võimaluse, omale rahwa raha taskurahaks välja kirjutada. Jõulukinki kirjutati välja järgmistes summades: Raudteeülem Reinok — 50 tuhat Emk.; weosakonna ülem Orle ja tema abi Nigols, mõlemad — 30.000 mk.; arweosakonna juhataja Mänd 30.000 mk. ja tema abi Melentshuk 15.000 mk.; weosakonna tehnik Kask 30.000 mk. Peale selle said paljud ülemuse pailapsed vähemaid summasid. Mitmesajatuhandelisest summast jäi 17.000 mk. üle, seda ei leitud enam kuhu panna, ja raudteeülem otsustas — oma abide Jemmi ja Jörgensoni wahel ära jagada, kes küll rohkem on töötanud, kui ülem ise. Orlel kui ka Reinokil olid suured „teenused“, sest esimene oli hiljuti 4 ja teine 2½ kuud Saksamaal reisul ja arweosakond luges sellest ajalehes, tähendab oli ka „kursis“.

Nii siis, kodanik, kui maamees, nii ka riigiteenija, oota uut tulumaksu, sest raudteel on tarwis raha kinkida.

Bon-mot,

RAUDTEEWALITSUSE TEGEWUSEST.

Rügis tähtsamat elusoont waadeldes ja jälgides ajakirjast teedewaatluse kirjeldust, siis näed, et kõik korras on ja paremat soowida ei ole. Kui oleks sügisel waatlusel ka ajakirjanikud kaasas olnud, siis oleks wist igal jaamal ka teine kord peal olnud, sest mäletawasti olid 1920. a. kewadisel ülewaatusel ajakirjanikud kaasas ja siis kirjeldati, muidugi raudteeülema seletuše järele, kawandid ja eelolewat tööd. Siis pidi kiiremas korras Oru, Sampa, Kohtla, Waeküla, Karula jaamadale teine kord peale kerkima teenijate korteriteks, pidi ettewõtjatele rendimaa tükid lahendamates tingimistes saadawale tulema. Ise aga jaama asjaajamisest ei räägitud sõnagi, kuidas seda otstarbekohasemaks ja kululiselt odawamalt sisse seadida: sellest juttugi polnud ja ka tänini prandust ei tulnud ega pole loota, et edaspidi seda lihtsustataks. Ka teine kord puudub neis jaamades.

Et jaamades tihtipeale liikuda tuleb, siis harjud ka liikumisosakonna teenijate alaliste kurtmistega, kus ühel häälal alati toonitakse, et praegu makswate seaduste järel ei ole võimalik raudteel teenida, sest nad on nii korratult ja üksksteisele wastukäiwalt makswad, nii et neid ei wõi nimetada seaduse koguks, waid wärdjaks. Nii näituseks peab jaama korrapidaja 10 minutit enne rongi sissetulekut isiklikult pöörangul käima ja waatama, kas pöörang tõesti õieti oodatawa rongi soowitud teele wiib; 10 minutit enne rongi jaama tulekut peab tema bagaashi wastuwõtmise ära lõpetama (on tarwis weel saatekirjad kirjutada ja äraandmise raamatusse sisse kanda), piletikassasse jääma kuni teise kellani, s. o. 2 minutit enne rongi äraminekut; peab nii wara platwormil olema, et näeb, kui rongi saab semaforist mööda tuleb ja nii kaua platwormil olema, kui on tõeale jõudnud, et rong terwelt jaama jõudis ja rongijuhilt ettekande wastu on wõtnud; 5 minutit enne reisijate-rongi äraminekut peab rongile tee küsima jne. Siit on näha, et kui korrapidaja wäikses jaamas kuni 2 m. enne rongi äraminekuni piletikassasse jääb, siis jääwad pöörangul käimised, rongi semaforist läbitulemise walwamine jne. ära. Kuida on siis võimalik inimesel wastutust kanda juhtumisel, kui ta wahetpidamata piletid müüb ja õnnetus jaama tulemisel pöörangul sünnib, sest tema täitis seaduse mõistet ja jäi piletid müüma. Niisugune pudrusegu on praeguse korrapidajale täitmiseks ja mitte-

kümnnes olewuses korraga olema. Siis tariifi tarwitamine. Näituseks on näidatud wilja all: rukis, kaerad, odrad jne. jne. ja lõpuks on näidatud weel terawili. Mida siis õieti peab korrapidaja tarwitama, kas rukki asemel terawilja tariifi, sest ka rukis on terawili. Nii praegused juhtnõõrid. Wiimast raudteewalitsuse käsukirja waadeldes näeme, et tariifi mitte õieti tarwitamise eest on karistatud jaamaülemaid Aitjandi, Kallikormi jne. Arwepidamises on sisse seatud mingisugused aruande kontroll-lehed, milles korduwad summad, mis päewa jooksul piletimüügi, kauba wastuwõtmise ja wäljaandmise üle kokkuseatud ja see leht jääb jaama ilma otstarweta wedelema ja temast midagi tarwidust ei ole, kuid oma suuruse poolest on ta laudlina pikkune ja riigile mitte wähem kui 3 marka eksemplar maksma läheb. Asjaajamine on täis ärakirju endisest weneaegsest asjaajamisest, kuna okkupatsiooniaegne asjaajamine lihtne, kontrolleeritaw ja arusaadaw oli. Siin ei nuteta mitte okkupatsiooniaegade järel, waid näidatakse, et kui kiuste endistest keisriaegadest kinni hoitakse ja asjakohast muutust ei soowita ja kui keegi peaks sõna lausuma, siis ka seda despootiliselt osatakse kinni topida: lihtsalt ole wait ja ära räägi, sest raudteel ei tunta rahwawalitsuse ametnikka, waid siin lausutakse lihtsalt: mina käsen ja keelan ja ei tunnista ei kutseega muu ühisuse arwamist. Arwepidamine kui äraiganenud ja kulukas nüüdsel kujul teenijate nõude järel tuleb asjakohaselt ümber muuta aga mitte Murmani ja Windawi teedel olewate korralduste järel sisse seadida, nagu seda nüüd sisse-rännanud optandid-ülemad teewad.

Raudteel ehitusi tehakse endiselt tigusammul ja mõttega, et Jumalal päwi, kroonul raha, missugune mõte meie ajast jäädawalt kaduma peaks. Tööjõud wõetakse liinilt ära ja wiiakse Tallinnasse, kui lihtsalt inimesi kümnete wiisi pannakse igasuguseid statistilisi andmeid koguma ja toimetama, ka jaamades kokkuseatud teadete järel, nagu: iga rongile müüdid pileti arw päewa jooksul, mille otstarbetuse üle küll imestud on, sest sarnased andmed saab kuu lõpul täpilselt aruandest.

Luksus on suuremas hoos kui keisriwalitsuse ajal ja nimelt liikumisosakonna ülema abi käib Tallinnast Wõrru suwe jooksul salong-waguniga Uue-Saluse mõisasse, kus tema piirituse-wabriku osanik on ja toob sealt salongis sulg- ja harjasloomi kaasa: liikumise rewident

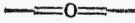
M., olles liikumisosakonna ülema abi k. t., sõidab iga laupäewal salong-wagunis ilma ametlise eesmärgita Tallinnast Tartu; warustusosakonna ülem M. (endine riigikontrolli ametnik ja enamlaste-aegne Narwas enamlaste tegelane) sõidab salongwaguniga, mis preilidega täidetud, Narwa laulupidule. Riigile sünnib miljone kahju bürokraatlise raudteewalitsuse kõrgemate ametnikkude lõbusõitude läbi ja rahwas peab maksma. Sealjuures oldakse nii ülbe, et ausameelsed teenijad, kui keegi julgeks piuksatada, saawad wägewuse poolt pühitud ja selleks wäike tõendus: warustusosakonna ülem M. arwas heaks Rakwere jaamast puuwahti ära lasta ja puuwahtimise jaamaülema peale panna ja kui wiimane sellega nõus ei olnud ja puuwahi alles jättis, siis jäeti sellele jaanuarist kuni juulikuuni palk maksmata, kuid wormiliselt puuwaht Wiikow tagandatud ei olnud. Tallinnas pealadu juhataja Gustaw Kalamees ei wõtnud warustusosakonna juhataja M. käsul wärnitsat ilma komisjoni ülewaatamata ja laboratooriumis järeluurimiseta wastu seletades, et niisugusel wiisil alawäärtusline wärnits ladusse wõetakse, mille peale M. käsu andis, mitte targutada ja wastu wõtta ja alandas ausa ladujuhataja Kalamehe kolme astme wõrra alama palga peale, selle karistuseks, et alawäärtuslist wärnitsat ladusse ei wõtnud.

Hiljuti olles Tallinnas sattusid mitmed jaamaülemad warustusosakonna ülema herra M. waidlusesse, kus muu seas öeldi, et kui herra M. oma mitteseaduslikku wõimu edasi tarwitab ja kui raudteewalitsus kindlate piiride panemiseks samme ei astu, siis on nemad sunnitud raudteelaste kutseühisuse juhatusse poole pöörama, mille peale M. wastas, et tema ei tunnista mingisugust kutseühisust.

Endine Waiwara jaama telegrafist, kes kogu aeg Suur-Wenemaad teenis ja enamlastega koos Narwas pangas tegew oli, ja kunagi kuni 1918. a. Eesti pinnal pole, kui praeguse korra nägija, tegutsenud, siis on hukkamõistetaw, et see herra nii wähe meie riigi põhimõtet tunneb ja nähtawasti täis teadmist on, et ka meie rahwawalitsuse riigis nii wõib talitada kui kommuuna-maal, kus kellelgi sõnaõigust peale kommunisti kommissari pole. Kõik raudteeteenijad peaks tulewastel walimistel silmad lahti hoidma ja teadma, keda nemad oma õiguslaste soowide täi-dewiimiseks riigikogusse waliwad, et oleks wõimalik jäädawalt pühkida, kellel kallis pole rahwa enamuse tahtmine waid

oma isiklik huwi ja kasu. Kui meie seda mitte ei tee, oleme oma riigi ja rahwa wastu patustanud. Raudtee asjakohase arwepidamise ja õigusliste juhtnööride sisseseadmiseга peaks kohe algust tehtama.

W-r.

ELAWAD PILDID.

(Ühe jandi sisukord.)

Esimene pilt. Ametiasutus. Täna-hommepäewased järjekorralised „olengud“, mida leidlikus keeles nimetatakse wõõrakeelse sõnaga „instseneerimiseks“. Raske küsimus — kas tegemist „komejantide truppegaga“ ehk ametnikkudega.

Teine pilt, samad ametiasutuse ruumid. „Trupe“ liikmeid on waldanud hirmuchmatust: otsekoheste ülesannete ja töö juurest eemalekistud luurajad tulid tagasi jalustrabawa uudisega — neljaseinawaheline saladusline tegewus ähwardab pildi näol ajalehes awalikkuse kohtulaua ette tulla. Mis teha. Ei, ja tuhat korda ei — see ei pea mitte sündima! Ja norus pead hakkawad wäljapeaseteed hauduma. Mõtlewad ja mõtlewad, seal korraga paiskab alles sõjaka walla. Eureka! Käes! Püksid ja sumadan kadunud, ärawarastatud! Karaul! Politsei Kriminaal... Rüsinal tormatakse tänawale.

Kolmas pilt: Trükikoja strateegiline piiramine ja muuste maailmast lahutamine. Konfiskeerimine, wihatud materjaali häwitamine. Läbiotsimised Tallinnas, Tartus, Rakweres, Paides j. t. kohtades. Kogu personaal jalul. Püksa loodetakse leida wabadussõja päewist tuntud tegelaste juures. Iseäralise tähelpanu osaliseks saawad lauasahtlid ja kirjawahetus. Püksid jääwad leidmataks. Wõetakse pantwange ja mõnutsetakse pärast lahingpäewi...

Segaduses kommunistidel suured rõõmupäewad — töötamise võimalused suurepäralised. Ka Kiesel tunneb mõnu — kui wilets ja raske siiski elada ausatel isikutel.

Neljas pilt. Oh sa pergel — julgewad weel kisa tõsta ka! No taga hullemaks... koguni tõendustega tulewad wälja. Kurikuulsad püksid olla juba aasta eest satunud kommunist Linkhorsti jalge ja sumadan pollagi mitte herra Liiwa oma, waid Kingisseppal't wõetud asjalik tõendus.

Jälle peamurdmised. Informatsioon.

„Tegelaste“ asemel satuwad karistuse alla koguni teised isikud.

Wiies pilt. Alles walminemas. Oodatakse kohtuotsust ja piltite ilmumist.

ÕPEREISUDEST.

Mitmesugused ajajärgud on juba üle Eesti wabariigi käinud. Oleme üle elanud riigiwarguste ajajärgu, spekulatsiooni ajajärgu, siis Soome sõitude ja piirituse weo ajajärgu. Kõik need on Eesti riigile ja selle kodanikkudele wäga rasked mälestused järel jätunud. Kõik need ajajärgud on kodaniku taskule palju maksma läinud. Nüüd oleme jõudnud õpereisude ajajärguni. Nüüd elab Eesti wabariik õpe- ja tutwunemise reisude tähe all. Kui Tiibuse Mari ironiseerib, et ka seakarjaseid oleks tarwis Saksamaale õppima saata, siis peab küll tähendama, et ainult neil ei ole weel krediidi puudusel seni wõimalik olnud endid wäljamaal täiendada. Elame — näeme! Ehk wõtab mõni asutus oma tulewase aasta eelarwesse tarwiliku summa üles.

Õpe- ja tutwunemise reisijaid on meil seni kahte liiki olnud. Ühed eraalgatusel, kus kulud igapähe oma kanda on, ning teised — ametlikud, wõi riiklised. Teise liigi õpe- ja tutwunemise reisid sünniwad muidugi riigi kulul. Käesolew aasta on wiimaste poolest iseäranis rikas olnud. Ei ole wist ministeeriumi ega peawalitsust, kust mitte ametnikka tänawu wäljamaale ei ole sõidutatud, küll täienema, küll tutwunema. On ametiasutusi, kus mitu meest juba oma õpereisud ära on teinud. On ka neid, kes juba teist korda tänawuse aasta jooksul ennast täiendamas wõi tutwunemas (kumb õieti, seda ei pruugi kodanikul teada) wiibib. Wõib olla, et see suurte isandate waatepunktist kõik wäga hea ja kasulik on, kuid liht kodaniku, kelle taskust reisukulud ja päewarahad tulewad, paneb see igatahes kõrwatagust sügama. Kui ametnikul wõi ametiasutuse juhatajal nii tihti tarwis on ennast täiendamas käia, ning täiendamiste wahel ka oma kuu aega puhkust tarwis läheb, millal siis oma ametikohuseid täidetakse. Siis tuleb wälja, et: üks püha, püha alati, ei argipäewa olegi. Paar kuud wäljamaal täiendamas, üks kuu Haapsalus wõi Pärnus puhkusel ja kaks kuud aastas on meil hingamise päewasid ja muid pühasid — see teeb kokku wiis kuud. Palka aga tahetakse saada 13 kuu eest.

Ärgu aga mõtelgu, et kõik meie riigi ametnikud niisugused „õnne seemned“ on, kes wäljamaale wõiwad sõita, ning peale

selle rahulikult puhkusele lähewad. Ei! See on lubatud ainult ärawalitutele. Wäike ametnik, wõi see „wilumata tööjõud“ nagu meil wiisiks on suuremat hulka riigi ametnikka attesteerida, see peab oma pale higi sees hommikust õhtuni platsis olema, ning ei tohi igakord hariliku puhkeaja üle unistada. Töö ei wõimalda puhkust saada — see on kõik. Ja niisuguseid tööorjaid on meie wabariigi ametnikkude hulgas palju. — Paneb mõtlema, kuidas on meie ametiasutused ometi siiaani oma asjaga hakkama saanud, kui meil ei ole wilunud tööjõudusi, (nagu armastatakse tõendada), kuna aga juhtiwad jõud suure hoolega wäljamaa wahet sõidawad endid täiendamas.

Nagu kuuleme, wiibib riigikontrollöör praegu teistkordsel õpe- wõi tutwunemise reisil. Kas tõesti riigikontrolli töö nii korras on, et riigikontrollööri koha peal wiibimine mitte häda tarwilik ei oleks. Kõrwalt waadates ei wõi nagu seda oletada. Praegu on riigi eelarwe tööd alles täies hoos. Seatakse tulewase aasta eelarwet kokku, ning nõutakse tänowusele lisa. Rahaministeeriumi eelarwe komisjon lööb ägedaid lahinguid ministeeriumide esitajatega, sest eelarwe komisjon peab riigi eelarwe riigi rahakotile wastawalt kokku seadma. Üksikute ministeeriumide esitajad ei taha aga millegist muist teada, kui ainult, et krediitisi peab nii palju antama, kui nemed on ette näinud, kui aga seda ei saa, siis kuulatakse mitte üksi Eesti wabariigi, waid kogu Euroopa hukkaminemist. On aga eelarwe komisjon siiski nii kangekaelne, et ka niisuguste hirmutuste peale waatamata järel ei anna, siis tehakse ettepanek wabariigi walitsusele ja seal wiiakse suuremalt jaolt kõik summad läbi. Kas siin riigikontrollööril tõesti midagi teha ei oleks?

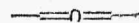
Ka riigikontrollis eneses ei näi asjad mitte kõige paremas korras olewat. „Wabamaa“ 240 numbris leiame andmed ühe riigikontrolli osakonna kolmeaastase tegewuse üle. Nendest andmetest selgub, et see riigikontrolli osakond õieti midagi nimetamise wäärilist nende kolme aasta jooksul ära pole teinud. Nähtawasti leiab tähendatud osakond isegi, et kui 1919. aasta aruanne alles kokku seadmata, siis on see ikka nagu natuke wähe, ning et ennast puhtaks pesta, hakatakse rahaministeeriumi süüdistama, et see kontrollile tarwilikke endmeid ei olla andnud?! Oleks wäga tarwilik olnud, et hra riigikontrollöör, selle asemel, et wäljamaal ringi sõita, sagedamini tutwunemise reisisid kontrolli osakondades ette oleks wõtnud, siis ehk oleks kontrollil ammugi need andmed leidunud, mida nüüd kolm aastat rahaministeeriumilt on oodatud.

Pealegi oleks ehk siis riigikontrolli osakonna juhataja Eesti riigikontrolli seadustega ennast natuke tutwustanud, ning oleks ehk teada saanud, et rahaministeerium niisama nagu kõik teised riiklised asutused, oma aruanded riigikontrolli rewideerimiseks saadab, ning et riigikassa ühtegi krediidi awamise käsku ilma kontrolli õigekestunnistamiseta ei täida. — Kas sellest mitte ei järgne, et andmed, mida kontrolli osakonnad oma aruannete jaoks tarwitawad, seal juba kuskil olemas peaksiwad olema? Missuguse seaduse, wõi määruse põhjal peaks siis rahaministeerium kohustatud olema peale oma hariliku aruannete weel iga riigikontrolli osakonna jaoks eraldi teateid muretsema?

Näitab, et siin riigikontrolli osakond ära on eksinud ja oma ukseesise asemel rahaministeeriumi ukseesist on hakkanud pühki-ma. Kas niisugust nähtust mitte wäljamaa õpereisude arwele ei tule kirjutada?

Kas ei oleks otstarbekohasem olnud wäljam. sõitused seniks ära jätta, kuni kodune must töö tehtud saab?

M-k.

Üks juhatuskiri, — ehk millega meie ametiasutused aega raiskawad.

Ametnikkudele maksetawa perekonna abiraha kohta on ajakirjanduses tihti peale kirjutatud. Nagu kuuleme, olla wabariigi walitsusel kawatus perekonna abiraha tulewast aastast peale ära kaotada, kuid 27. sept. ilmunud Riigi Teatajas leiame weel uue juhtkirja perekonna abiraha seaduse käsitamiseks. Kes seda juhtkirja on lugenud, pidi imestusega küsima: — keda niisuguse juhtkirjaga on tahetud narrida, kas neid, kelle jaoks juhtkiri on määratud, s. o. wabariigi ametnikka, wõi neid, kes juhatuskirjale oma nimed alla kirjutasiid. Ei saa ju uskuda, et need, kes sellele juhatuskirjale oma nimed alla on kirjutanud, et need niisuguse „tarkuse“ on wälja mõtelnud. Wõib ainult oletada, et paberile on alla kirjutatud, ilma et waewaks oleks wõetud seda läbi lugeda.

Et ma ei liialda, selleks näitus:

§ 16, Palgasaja poolt perekonna abiraha saamiseks ülesantud perekonna liigete sugulust ja sündimise aega (juhatuskirja § 2 p. 1. ja § 3. p. 4.) wõib tema tõestada ka tunnistustega, mis wälja antud, kas kontroll-opteerimise komisjoni wõi politsei walitsuse poolt. Politseiwalitsuse (jaoskonna, linna-, maakonna politsei ülema) poolt wäljaantud tunnistustes peab aga tähendatud olema, missuguste andmete põhjal on tun-

nistus välja antud (endine pass, isikutunnistus, tunnistuskiri, sõjawäetunnistus, väljakirjutus omawalitsustes peetud perekonna raamatust, teated ametlikust kirjawahetusest jne.) Nii lausub jubatuskiri. Nüüd algab siis jooks tunnistuste järel. Nõutakse uusi tunnistust, ning ametnik, kes nõuetawat tunnistust ei muretse, jääb perekonna abirahast ilma, ning nõutakse veel seni väljamakse- tud summa tagasi. On ju igalühel arusaadaw, et ametnik, kes perekonna abiraha on saanud, selleks ka tarwilikud tunnistused on pidanud asutusele esitama. Nüüd aga, kus selle abiraha elupäiwi wast veel paar kuud jääb, nüüd nõutakse, et ametnik kõik oma paberid: endine pass, isikutunnistus, tunnistuskiri, ühe sõnaga kõik dokumendid, millele põhjal temal võimalik oleks ülesantud perekonna liigete sugulust ja sündimise aega kindlaks teha, politseisse wiima, et wiimane temale nende põhjal nõuetawa tunnistuse wõiks välja anda. Mis tarwis niisugune kilplase töö? Kas meie ametnikkudel tõesti aega nii laialt käes on, et wõiwad niisuguste tühjade asjade pärast politsei asutusi mööda jooksta. Wõi arwatakse, et politseil muud midagi teha ei ole, kui niisuguste tunnistuste väljakirjutamine. Kui politsei wõib üle- mal tähendatud paberite põhjal ametnikule tunnistuse välja anda, miks ei wõiks siis asutuse ülemus, kus ametnik teenib, nendesamade dokumentide põhjal ametniku perekonna abiraha nõudmist õigeks tunnistada?

Igatahes on tunnistuste nõudmine olemasolewate tunnistuste põhjal niisama tark waimusünnitus, kui mõni aeg tagasi ametnikkude hammaste registreerimine.

Millal hakatakse meil tõsisemalt tööle!
M-k.

KAS HIRWITAJATE JAOKS SUUKOR- WI EI LEITA.

Kõik mäletawad veel neid aegu, kui Wene monarhistid Judenitshi ajutiselt õnnestanud sõjakäigu puhul elasid üle suuri lootusi ja wõtsid unistust suure, jagamata Wenemaa üle tõsiasjana; kuidas siis meid ja meie riiki mõnitati. Halwakspanewaid ütelsi lasti Eesti sõdurite kohta mitmel korral wenelaste poolt päris awalikult lendu. Pärast, kui seni mõnitatud riigis elamlas- ase leiti, muutus monarhistide toon muidugi tagasihoidlikumaks, kuid küllalt on olnud juhtumisi, kus üks wõi teine uue tsaari kandidaatide kummardajatest ennast Eesti wabariigis nii ülbelts ja väljakutsuwalt ülewal peab, et sellest ei saa järeldada muud, kui seda, et neil meestel on lubatud meie kodumaa leiwa otsas nokk pikemaks kaswata- tada kui kusagilgi mujal.

Ammu see oli, kui Baieri tuule ja tormiga ahwardamist kuulsime ja peale selle on mitmed tähendatud herra mõtteosalised küll siin koha peal ja siit väljapoole rännates wabariigi autoriteeti mahakiskumiseks ja tsaaririigi wõimu ülistamiseks kibedasti ametis olnud. Maksab ainult meeletuletada ühe monarhisti räuskamist Saksamaal, kes seal laia suuga kõneles, kuidas endine Wene keisri riigi lipp Tallinnas ühe kiriklise tsere- monii puhul teised lipud warju jätnud jne.

Meie ei hakka selle peale suuremat tähelpanu pöörama, mis mõni suurwürsti kannupoiss väljaspool oma mädanenud monarhia ülestopotamise sihis kõneleb, kuid oma kodupinnal ei tohiks küll keegi wabariigi kodanik seda kauem lubada, et meie iseseiswuse ja meie sõdurite üle hürwitaks isikud, kes endid siin muulastena kodumaa poegade asemele teenistuskohdadele aseta- nud ehk midu ümber aeldes Wene keisri kroonist unistawad.

Alles hiljuti tõi „Päewaleht“ teate, mil- les räägiti wenelasest, kes oma koera wabadusristi kawaleriks nimetas. Ja olnud inimesi, kes näinud, et rist tõepoolest koera kaelas kõlkunud. Seisab see teade tõe- põhjal, mille juures pole põhjust kahelda, siis nätab see juhtumine kõige selgemalt seda jultumust, mis Wene monarhia meeste rindus pesitseb meie sõjawäe ja aumärkide wastu. Wene Georgi risti peeti nii kalliks, et see veel siis mõnel mehel rinna peal tilkus, kui ristikandja ammugi Eesti wabariigi leiba sõi ja riigikassast palka sai, meie wabadusrist aga wisatakse koerale kaela... Kas siis meie wabadus, wabadussõda ja seal ülesnäidatud wahwuse eest välja jagatud aumärgid enam ei wääri, et neid juba plekk litretena neljajalgseile kaelarihma eh- teks wisatakse?

See on tõesti kibe tänu nendele asutuste juhatajatele, kes erakorralise agarusega tatendawad ametnikkude koosseisusid wene- lastega, kuna omamaalased sagedasti teenis- tusesta on sunnitud olema.

Kui loomatahtsutaja puuris haigutades ringi hakkaks waatama, siis lööb kiskja küüned talle kehasse, niisamuti on walmis rüwetatud hingega monarhistid walmis mell kas wõi silmi välja nokkima, kui riigiwaltis- sus neid terawamalt silmas ei pea ja waba- riigi mõnitajatele teed üle meie kodumaa raja ei näita.

W, W,

KROONIKA.

Tumedad jõud.

Siis kui enamlased Wenemaal wõimu oma kätte wõtsid, tekkis Petrograadi posti- teenijate silmapiirile keegi M. R., keda

tihti ikka miitingute peal näha võidi ja keda wiimati kommunistide võimu esitajaks (tshlenom kollegii) waliti, missuguse esitajana tema kommunistide võimu korraldusi maksma panna aitas ja tema nime mitmesuguste korralduste all näha võidi. See kõik sündis siis, kui kõik teised kaasteenijad eestlased enamlaste poliitikast eemale hoidsid ja sellega mingisugust tegemist ei teinud.

Nüüd on see mees Eestisse jõudnud, siin riigi teenistusse wõetud ja riigikontrolli p. t.t. jaoskonna juhatajaks nimetatud, mille teenistuses olles tema nüüd edasi uusi teesid otsib, selleks, et mõne suurema riigiasutuse ülemaks saada. Imelik selle asja juures on see, et niisugune isik oma kawatsuste läbiwiimiseks mõjuwaid toetajaid on leidnud.

Kas tõesti oleme sellesse ajajärku sattunud, kus enamlaste võimu esitajad wõivad Eestis oma karjeeri tegemist jätkata, siin juhtiwate kohtade peal püsida ja kõrgema riigiasutuse juhatajaks määratud saada?

Kas tuntakse wadjadust?

Ustawast hallikast kuuleme, et Tallinna postitelegraafi teenijate seas 1905. aastal kuulsaks saanud R. Mühlwerk, 73 a. rauh, olla palwekirja sisseannud, et temale wõimaldataks posti teenistuses mõni aeg ära teenida ja selle läbi õiguse omada Eesti riigi kassast paiukit saada. See on ju väga ilus asi, kui wana teenija palwele wastu tullakse, kuid ei peaks ära unustama, kellega meil tegemist on.

1905. aastal, kui meil Eestimaal erakorraline raske aeg oli ja meie paremaid seltskonnategelasi endine Wene wõim ära häwitada ähwardas, ilmus Tallinnas silmapiirile postkontori ametnik R. Mühlwerk, kes seda aega oma kasuks tarwitas ja oma igasuguste kaebtuste abil tolleaegsele kubeneri asetäitjale asja nii kaugele wiis, et tolleaegne kontori ülem insener Waagin ja ametn. Gedroitz ilmsüüta administratiiv korras arreteeriti, kuna teised kaasteenijad eestlased pakku pidid põgenema, tema ise aga oma teenuste eest kontori ülemaks sai, selle peale waatamata, et tema ise sellesama kutseühisuse liikmeks oli, mille eest kõiki teisi wastutusele wõeti, kuid siin esines tema, kui teiste tegelaste wäljaandja ja see oli tema teenus.

Sarnane teguwiis ei jäänud muidugi mitte hindamata ja tolleaegsed postitele-

graafi teenijad tunnistasid niisugust teguwiisi prowokaatorlikuks tööks ja awaldasid R. Mühlwerkile umbusaldust, mille üle ka ajalehtedes kirjeldused ilmusid.

R. Mühlwerki peale ei awaldanud see aga mingisugust mõju ja tema jäi ülalnimetud kubeneri toetusel püsima kuni suure Euroopa sõjani, kus siis teda, tema saksameelsuse pärast teenistusest tagandati.

Nüüd pikema waheaja järel, kus igasugused pilwed Öhtu-Euroopa kohal heljuwad, on mees jälle tegutsema hakkanud ja kui wari silmapiirile ilmunud, wahest ehk selleks, et oma mingisuguse prowokaatorliku teguwiisiga ja saksameelsusega kuidagi Eesti riigile abiks olla.

Kas meil aga niisuguse mehe järel wadjadust tuntakse, seda näeme edaspidi.

—oo—

KIRI TOIMETUSELE.

W. a. „Walwe” toimetusele.

Teie lugupeetud ajakirja nr. nr. 38 ja 40 awaldatud awalikkude küsimuste kohta riigikontrollöörile, teatan riigikontrollööri ülesandel:

1) „Walwe” nr. 38 awaldatud küsimuse kohta: Raudteewalitsuse poolt on tõesti ilma riigikontrolli teedeosakonna sellekohase nõusoleku awalduseta ühisus „Forestiga” 18. sept. l. a. puudeostmise leping tehtud, milles on ette nähtud muu seas 7.000.000 mk. awansi andmine ettewõtjale, enne puude kättesaamist, Eesti Panga kindlustuse wastu, Detsembrikuul l. a. toimetatud rewisjonist selgus, et leping pankade seaduse § 118 korras kinnitamata oli ning et lepingu alusel „Forestile” 5.000.000 marka awansi oli wälja antud. Asjale on riigikontrolli poolt seaduslik käik antud.

2) „Walwe” nr. 40 awaldatud küsimuse kohta: Raudteewalitsuse ja „Atlanta” wahel on 23. aug. leping sõlmitud 45.000 liipri ostimise asjas hinnaga 200 marka tükk. Lepingus on äratähendatud, et alama õõdulisi tohib olla 7100 liipert, mis lepingu hinnaga wastu wõetakse. Leping on sõlmitud riigikontrolli mittenõusoleku peale waatamata ja on teedeministri abi poolt kinnitatud.

Asjale on seaduslik käik antud. Riigikontrolli kantselei juhataja: (allkiri).

Järgmine „Walwe” nummer ilmub tarwiduse järel.

Wastutaw toimetaja J. JAMMER. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIT“.

A. S. „Ühiselt” trükk. Tallinnas.